

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 5.1

Verantwoording van enkele

keuzes van deputeten eredienst

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

VERANTWOORDING VAN ENKELE KEUZES van deputaten eredienst aan de GS Zwolle 2008

Materiaal

- Brief GK Apeldoorn-Centrum
- Brief GK Leiden
- Brief P. Schelling
- Informatieve vragen van synodeleden, met daarin al enkele voorstellen (geanonimiseerd)
- Schriftelijke voorstellen van de synodeleden Burger, Van der Jagt, Jellema, Jonkman, Van der Laan, Luiten, J.A. Schelling, De Snoo, Tiekstra, Verkade, Van Wijnen, Wisselink en Van Zuijlekom

Algemeen

Er zijn heel veel voorstellen voor verbetering door synodeleden en anderen ingezonden. Wij hebben ze allemaal gewikt en gewogen. Tot onze vreugde lag verreweg het grootste deel ervan in de lijn van onze werkwijze zoals die door de GS met algemene stemmen werd goed gekeurd. Dat maakte het ons makkelijk om veel van de voorgestelde veranderingen inderdaad als verbeteringen over te nemen. Meestal betekende dat: meer eigentijdse taal en "minder (woorden) is meer (duidelijkheid)." In sommige gevallen meenden we te moeten vasthouden aan het door ons ingediende concept. In een enkele instantie bleek dat onze tekst minder juist was terwijl ook de ingezonden alternatieven geen echte verbeteringen waren. We besloten dan tot een geheel nieuwe tekst en leggen daarvan nadere verantwoording af.

Dat doen we eveneens van meer ingrijpende keuzes. Aangewezen schrijf- en taalfouten zijn uiteraard zonder meer verbeterd, evenals verkeerde verwijzingen in de voetnoten, onder dank voor de medewerking. Het gebruik van komma's en andere leestekens is door onze neerlandicus gecontroleerd en herzien. Van opmerkingen inzake de typografie hebben we dankbaar kennis genomen; ze zullen aan deputaten GSP worden doorgegeven.

Van veel andere keuzes geldt: over smaak valt te twisten. We vonden het niet nodig deze keuzes te verdedigen. We hebben met ons complete deputaatschap alles zeer ernstig overwogen en zijn tot unanieme conclusies gekomen. Discussiëren over woorden en uitdrukkingen met 36 synodeleden lijkt ons een weinig geschikte werkwijze.

Taalbehoud of behoud van inhoud.

Een van de broeders pleit ervoor "onder ons bekende begrippen en uitdrukkingen" te behouden. Hij miskent daarbij de moeite dat de taal door de geschiedenis heen verandert waardoor de *inhoud* van bekende begrippen en uitdrukkingen verandert terwijl de vorm gelijk blijft. Enkele voorbeelden:

1. In Heid Cat v/a 5 stond voor 1985: *Ik ben geneigd God en mijn naaste te haten*. In hedendaags Nederlands betekent *geneigd*: *Ik wil zo nu en dan wel eens* Dat drukt geenszins de totale en diepe verdorvenheid uit die de kerk in Zondag 2 belijdt. Terecht is in 1985 het bekende begrip *geneigd* vervangen door *ik ben er op uit*.

2. Het laatste antwoord van de Catechismus luidde voor 1985: *Want mijn gebed is veel zekerder van God verhoord, dan ik in mijn hart gevoel dat ik zulks van Hem begeer*. In de niet-gecursiveerde uitdrukking is *hart* uitdrukking van het menselijke innerlijk, inclusief het verstand (vgl. het Engelse *learning by heart* = uit het *hoofd* leren) en nog niet het romantische begrip *hart* = zetel van het gevoel. *Gevoelen* betekende vroeger: beseffen, overtuigd zijn van) vgl *van gevoelen zijn*. De zin betekende *Want God heeft mijn gebed veel stilliger verhoord dan ik van binnen beseft dat ik dat van Hem begeer*. Helaas heeft men in 1985 het woord (ge)voel behouden; maar de betekenis is nu een heel andere geworden: het gevoel hebben, een bepaalde emotionele gewaarwording beleven. De combinatie met *hart* versterkt deze suggestie voor de moderne lezer.

Nu betekent de zin dus iets heel anders dan oorspronkelijk en geeft ze iets aan over de emotie van de bidder. Dat sluit wel aan bij de postmoderne religieuze levensinstelling (levensgevoel!), maar niet bij de taal van de bijbel en het geloof van de Reformatoren.

Deze twee voorbeelden maken voldoende duidelijk dat de wens van de broeder ons onbedoeld (!) eerder verder van de gereformeerde waarheid afbrengt dan dichterbij.

Hoofdlettergebruik

Sommige broeders bepleitten dat aanduidingen voor God en Christus, de bijbel e.a. een hoofdletter krijgen. We kozen ervoor de NBV te volgen en verder uiterst spaarzaam te zijn met kapitalen. Het gevolg van ander beleid zou zijn dat hetzelfde woord in één tekst nu eens wel en dan weer niet met hoofdletter zou worden geschreven (in NBV-citaten). Bovendien, als we *als kerken* de NBV – inclusief spelling – hebben geaccepteerd als kerkbijbel, is het niet bevorderlijk voor de duidelijkheid als de dezelfde spelling afwijzen voor het Kerkboek.

Doopformulieren

Je of wij?

We handhaven de spreekwijze *je* in doopformulier 1 en het formulier voor de volwassenendoop. De spreekwijze *wij* handhaven we in de doopformulieren 2 en 3. Want:

1. Het *je* is geen aanspraak maar een gemeenzame - maar niet verplattende - vorm van *men*, zoals in de zin: *als je een kuil graaft voor een ander, val je er zelf in*.
2. Of men bij gebruik van *wij* meer in de kring staat, is een kwestie van gevoel/smaak; *wij* kan ook afstand scheppen (betekent in preken meestal: *jullie (wel en ik niet)*). 'je' betreft door zijn gemeenzaamheid alle hoorders en de spreker zelf bij de zaak.
3. In de periode waarin de doopformulieren voorlopig worden vrijgegeven voor gebruik kan met beide stijlen ervaring worden opgedaan. Daarna kan evaluatie plaatsvinden.

Leden of ledematen – allen of allemaal?

De afwisseling blijft bestaan, omdat het eerste - *ledematen* – toch iets meer het accent legt op de 'fysieke' eenheid in één lichaam met Christus. *Leden van zijn lichaam* kan ook in de zin van *leden van de organisatie die wel zijn lichaam genoemd wordt* opgevat worden. Bovendien is het enkelvoud lidmaat voor lichaamsdeel een zelden gebruikt en daarom vreemd klinkend woord. Daarbij komt: met name in de citaten is verandering in 'allemaal' niet mogelijk en niet op alle plaatsen klinkt *allemaal* goed; bijv. de zinsnede: *allemaal die ...* klinkt minder dan *allen die*.

Doopvragen

In alle formulieren wordt bij vragen gelezen: *ik verzoek/vraag u* Uiteraard staat het sinds de GS Zuidhorn in de praktijk de voorganger vrij hier naar behoefte te variëren.

Nummering

In alle formulieren wordt niet genummerd; noch 1,2, enz, noch ten eerste, ten tweede enz. Naar onze mening klinkt nummering onnodig schools en stijf. Dat geldt ook van inleidende zinnen aan het begin van formulieren en delen ervan.

Doopformulieren 2 en 3

Omdat deze pas door de GS 2005 zijn vastgesteld hebben we er slechts het hoogstnodige in gewijzigd. De GS 2005 heeft deze formulieren niet gecontroleerd op consistentie met de NBV; ze vielen dus wel degelijk onder onze opdracht.

Zonde, vuilheid of slechtheid

Zonde, slechtheid en *vuilheid* worden afgewisseld afhankelijk van de context.

De NBV gebruikt inderdaad het woord *zonde* in ruime mate. *Vuilheid* past weer goed bij het werkwoord *afwassen*.

Teken en zegel of afbeelding en garantie?

Het enkele gebruik van *teken en zegel* in Rom. 4 wil niet zeggen dat deze uitdrukking altijd gebruikt moet worden en nog minder dat ze vandaag in zichzelf duidelijk is.

Waar het tekstverband daarom vraagt het woord is *teken (en zegel)* gebruikt, in andere gevallen handhaven we *afbeelding en garantie*. *Garantiebewijs* is inderdaad minder juist.

Door je te dopen/ wanneer je wordt gedoopt

Meerdere alternatieven werden aangedragen. Dat wees erop dat het moeilijk is hier goed te formuleren. Dit dwong ons als vanzelf tot een verdere vereenvoudiging.

Hij maakt ons één met zichzelf

Wij gaan niet mee met het voorstel de oorspronkelijke tekst te volgen. In de oorspronkelijke tekst is *Hij maakt ons één met Zichzelf* geen los gegeven. Er stond: *Hij maakt ons één met Zichzelf in zijn dood en opstanding*. De correcte weergave daarvan is: *Hij laat je delen in zijn dood en opstanding*.

Vrijspraak of rechtvaardiging?

De toehoorders bij de formulierlezing zijn geen theologen zoals de predikanten ter synode. Bovendien: "Rechtvaardigen" betekent: *rechtvaardig verklaren*. Het werkwoord heeft een juridische kleur en een forensische klank (een uitspraak voor de rechtbank). *Rechtvaardig verklaren is het tegen-deel van schuldig verklaren, veroordelen.*" Aldus Van Genderen-Velema, *Bekn Geref Dogm.* 555. Zij verwijzen naar Mat. 12:37; Rom. 5:16,18; 8:33,34. In deze teksten heeft de NBV steeds 'vrijspraak/vrijspreken.' Zie ook: K.Schilder, *Christelijk Religie*, (dictaat over de NGB) op art 23: "Vandaar dat we de term rechtvaardigverklaring beter achten" (scil. dan rechtvaardiging).

Wederdopers weerlegd

De eerste twee regels van het onderdeel *Over de kinderdoop* van DF 1 hebben veel voorstellen voor verbetering van verschillende aard opgeleverd. Bij het overwegen van deze voorstellen, kwamen tot de conclusie dat de moeilijkheid hier al zit in de formulering van het oorspronkelijke formulier. De eerste zin is zonder meer duidelijk: Kinderen begrijpen van *dit alles* niets. *Dit alles* is *alles wat in het voorafgaande leer-deel van het formulier over de doop is gezegd*. Het niet begrijpen van de kinderen is een argument van de wederdopers. Dat argument wordt vervolgens weerlegd. De meest logische weerlegging zou zijn: wat kinderen al of niet begrijpen is in dit verband niet terzake; er is immers zoveel dat kinderen niet begrijpen, maar wat niettemin waar is en geldigheid heeft. Maar in de tweede zin werd dit argument gekoppeld aan een concreet stukje gereformeerde leer (veroordeling in Adam en aanneming in Christus): een stuk leer dat kinderen inderdaad niet begrijpen. Kern van dit stuk gereformeerde leer is Gods beschikking van de parallel Adam/Christus. Echter, deze gereformeerde leer is in het DF al eerder uiteengezet. Het valt onder *dit alles* wat de kinderen niet begrijpen. Toch blijft tegenover de wederdopers van vroeger en nu van belang het accent op het beslissende van wat God doet (los van wat wij of onze kinderen kunnen). Daar zit kern van de doperse dwaling. Die kern hebben we kort en krachtig trachten te raken met de formulering: "*Natuurlijk begrijpen kleine kinderen niets van deze dingen. Toch is dat geen reden om hen de doop te weigeren. Want God heeft met hen zijn verbond gesloten, al begrijpen ze dat evenmin.*" Wat blijft is de afwijzing van het doperse argument met de verwijzing naar Gods beschikking, met als aanhangsel het onbegrip van kinderen. Wat verdween is de ingewikkelde formulering van dit gereformeerde argument. Uiteraard gaat dit niet ten koste van de leer van de erfzonde en van Gods aanneming in Christus, want die leer is al voldoende uiteengezet in het eerste deel van het DF.

Een van de leden van de GS vraagt er aandacht voor dat de verwijzing naar Kol 2 onvoldoende is als bewijs voor de kinderdoop, zeker in de NBV en dat het zegenen van de kinderen door Jezus in de oren van sommigen eerder voor opdragen dan voor dopen pleit.

Deze broeder heeft gelijk, maar juist daarvoor is doopform 2 gemaakt en het was niet onze taak de formulieren inhoudelijk te veranderen.

Avondmaalsformulieren

Het ware eten en drinken of het echte eten en drinken?

Alles wat echt is, is nog niet waar. Brood is echt voedsel, maar niet het ware voedsel (= het voedsel waarmee God zijn beloften definitief vervult). Zie Joh 6:32 Als Jezus zegt *Ik ben het ware brood uit de hemel*, beweert hij niet dat het Manna onecht brood uit de hemel was, maar dat hij Gods genade in de gave van het Manna vervult. Id. Joh 1 :9 *het ware licht* wil niet zeggen dat het licht van Gen 1 of het licht van de zon geen echt licht is. Zo ook *aanbidden in Geest en waarheid*, namelijk in de bedeling van de Geest en van de vervulling van Gods beloften door Christus. We blijven dus bij *het ware brood* en dergelijke en we doen dat vanuit een *echt geloof*.

Vrucht of vruchten? (HAF2)

Voorgesteld werd om hier enkelvoud te lezen. De genitief *van geloof* ... is geen explicativus: geloof hoop en liefde brengen vruchten voort in concrete daden. Er is niet bedoeld te zeggen dat geloof enz

zelf de vruchten zijn. Er is hier ook geen citaat uit Gal. 5:22. Er is wel een combinatie van het beeld *vruchten* dat ook in Gal 5 wordt gebruikt met 1Kor 13 maar geen gelijkstelling van die twee teksten.

Avondmaalsformulier 3

Verschillende synodeleden vragen of er overlegd is met dr. A.N. Hendriks.

Antwoord: Ja, hij heeft de tekst gezien en commentaar geleverd

Zelfbeproeving?

De passage volgend op het citaat uit 1Tim. 3 is geen aanwijzing voor de zelfbeproeving zoals in HAF 1 en 2. Het is evenmin verkondiging zonder meer, maar een positieve beschrijving van de vereiste gezindheid. Dat kan ook in de vorm waarin dat is voorgesteld; zie de passage in HAF3 KB 2006 van af 'Zijn volkomen gerechtigheid ...' dat het om een vereiste gaat, blijkt uit 'Wanneer we zo eten ...'

Formulier voor de openbare kerkelijke tucht

Verschillende voorstellen werden gedaan inzake *uitsluiten uit of buitensluiten uit*. Dit zijn weinig gangbare woorden.

Het formulier bevat niet alleen de formule voor de uitsluiting maar ook de publieke afkondigingen (volgens art. 77 KO), daarom leek 'Formulier voor de openbare kerkelijke tucht' ons de meest correcte naam.

Formulier voor de bevestiging van dienaren van het woord

In acht nemen

Diverse synodeleden pleiten ervoor de zin *Daarom moeten zij zichzelf in acht nemen en zich houden aan de leer* te vervangen door *Daarom moet zij toezien op de leer en het leven van de gemeenteleden*. In dit kader spreekt men van een minimaliseren van Hand. 28:20 (bedoeld is 20:28) en 1 Petr. 5:2.3 is geminimaliseerd en vervanging van deze teksten door een nieuwe aanhaling van 1 Tim. 4:16 dat hier beter geschikt zou kunnen worden

Echter, de voorgestelde tekst geeft de bg bijbelteksten correct weer: noch Hand 20 noch 1 Pt. 5 spreken over leer en leven van de gemeenteleden.

Toerusting tot dienstbetoon

Een van de leden wil aan de taakomschrijving van predikanten en ouderlingen toevoegen *Zij rusten de heiligen toe voor het werk in de dienst van Christus, zodat de gemeente wordt opgebouwd door al haar leden.* (met verwijzing naar Ef. 4:11-16). Hij acht dit (terecht) een essentieel onderdeel van predikantswerk, en hoopt door deze toevoeging verkeerde verwachtingspatronen te doorbreken. Dit zou echter een essentiële inhoudelijke wijziging van het formulier zijn. Overigens klinkt de verwijzing naar Ef. 4 al in het begin van beide formulieren.

Tenslotte

Dankgebed na openbare geloofsbelijdenis

Een synodelid mist een dankgebed in het formulier openbare geloofsbelijdenis. Dat klopt: er is er nooit een geweest en het was niet onze opdracht er een te maken. Blijkbaar staat het elke voorganger vrij in deze situatie de Heer op eigen wijze te loven.

Formulier voor de wederopneming

Anderen missen een formulier voor de wederopneming. Ook dat klopt. Trouwens ook het huwelijksformulier ontbreekt evenzeer. Dit is geen boos opzet; we zijn er gewoon nog niet aan toegekomen.

Welke versie van het Onze Vader?

Iemand vroeg welke versie van het Onze Vader bij de div. formulieren gebruikt hoort te worden. Daar hebben diverse synodes zich over uitgesproken, door:

1. naast de Statenvertaling, de vert. NBG51 en de NBV vrij te geven voor kerkelijk gebruik;
2. bovendien de tekst van Zondag 45 en die van de Gezangen 181a,b,c en d vast te stellen en/of vrij te geven.

Conclusie: dat mag elke kerkenraad/voorganger zelf uitmaken.

Dat is dan ook precies de reden waarom in ons voorstel van de formulieren de tekst van het Onze Vader nergens staat afgedrukt.